

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostor: 2637 R. Lawndale av.
Office of publication: 2637 R. Lawndale av.
Telephone: Lawndale 4635.

LETO—YEAR XV. Cena lista je \$5.00. Entered as second-class matter January 22, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., ponedeljek, 22. maja (May 22) 1922. Subscription \$5.00 Yearly. STEV.—NUMBER 119.

RUDARJI ZAVRGLI ZNIŽANJE MEZDE.

Operatorji s polja trdega premoga zahtevajo 21 odstotkov utrganja.

DRUGE VESTI S POLJA STAVKE.

New York, N. Y. (Federated Press). — Operatorji s polja trdega premoga so predložili zastopnikom rudarjev znižanje mezde za 21 odstotkov. Phillip Murray, ki vodi pogajanja s operatorji, je odgovoril, da rudarji nikakor ne sprejmejo predloga in bodo vztrajali v stavki.

Chicago, Ill. (Feder. Press). — Organizirani trgovci s premogom na drobno, ki so prejšnji teden zborovali v Chicago, so mnenja, da premogarska stavka ne sme biti prehitro končana. Roderick Stephens, predsednik National Retail Coal Merchants' Ass'n., je dejal svojim tovarišem, da je produkcija trdega premoga popolnoma prenehala in izguba znaša 200.000 ton dnevno. Čimdalje torej traja stavka tem manj je upanja, da bi se premog scenil v letošnji sezoni.

New York, N. Y. (Federated Press). — "Stavke ne bomo izgubili drugače kakor če nas operatorji izstradajo. To je edini način, da izgubimo bitko. Na drugi način nas ne morejo poraziti. Organizirani delavci v drugih industrijah pa morajo gledati, da nas lastniki rudnikov ne bodo izstradali. Pomagati nam morajo s živili. Na tisoče nas je, ki rajši umremo gladu kakor da bi bili stavkokazji, toda mi imamo žene in otroke in ne moremo gledati njihovega stradanja. Za to moramo skrbeti".

Tako je dejal Lawrence Dwyer, izvrševalni odborik U. M. W. of A. v West Virginiji, ki je prišel v New York prosit delavske organizacije pomoči za družine rudarjev. 80.000 stavkajočih rudarjev v Zapadni Virginiji je prizadetih. Newyorške unije pridno prepevajo za živila.

Hannibal, Mo. (Feder. Press). — Tukajšnje lokomotivske delavnice železniške družbe Burlington so zaprle vrata za eden teden vsled pomanjkanja premoga.

Somerset, Pa. (Feder. Press. Art Shields). — Okraj Somerset ima na vsaki 31 rudarjev po enega šerifskega deputija. Rudarjev, ki stavkajo, je 11.000, šerifskih deputijev pa 348.

Vsi ti deputiji so bili imenovani na zahtevo premogovniških družb v okraju. Družbe plačujejo deputije, čeprav je to v nasprotju s državnimi zakoni, ki določajo, da okraj plačuje deputije. Vsi deputiji opravljajo službo deputijskih gardistov. Poleg teh deputijev imajo družbe še posebne privatne čuvaje, oborožene s revolverji, katerih je petnajst na vsakega rudarja v okraju. Čuvaji imajo uradno dovoljenje od šerifa, governorja ali župana, kakor je že slučaj, da smejo nositi orožje in pomagati deputijem "vzdrževati mir in red" v okraju.

Na drugi strani pa šerif noče dati takega pooblastila stavkajočim rudarjem, daš ima oblast. Kadar je stavekar ovaden, da ima v svojem stanovanju revolver ali puško, je takoj gnan pred sodnika in kaznovan. Pred kratkim so morali trije rudarji plačati \$15 vsak denarne kazni, ker so imeli v stanovanju revolverje v obrambo svojih žen, da se jim ne pripeti kaj takega kakor se je zgodilo nekemu Poljaku v Windberju, kateremu je deputij Hodges posilil ženo.

Predsednik okrajne rudarske organizacije št. 2 Brophy je poslal Uniji za civilne svobodščine seznam koliko deputijev ima vsaka premogovniška družba v okraju Somersetu.

Tukaj sledi seznam: Berwind-White 132 deputijev; Consolidation Coal Co. 41; Hillman Coal & Coke Co. 29; Quemaoning Creek Coal Co. 20; Quemaoning Coal Co. 15; Randolph Coal Co. 17; Davis Coal & Coke Co. 12; Western Maryland Coal Co. 8; Reitz Coal Co. 6; Central City Coal Co. 6; Penn Smokeless Coal Co. 3; Imperial Coal Co. 2; Bird Coal

AMENDIRANJE ZVEZNE USTAVE PROTI OTROŠKEMU DELU.

Washington, D. C. — Prvi edmev odloka vrhovnega sodišča glede neustavnosti zakona proti otroškemu delu je prišel iz senatne zbornice zadnji petek, ko je senator Johnson iz Kalifornije predložil resolucijo za amandiranje zvezne ustave s namenom, da se enkrat za vselej naredi konec komedijam, ki jih igra vrhovno sodišče s tem zakonom. Resolucija določa, da se amandira deseti člen ustave v toliko, da bo otroško delo pod 18. letom prepovedano po vseh Združenih državah.

BOJ V NEMČIJI GLEDE POGODBE Z RUSIJO.

Monarhisti in veliki industrijalci so proti ratifikaciji rusko-nemške pogodbe.

SOCIALISTI JO ZAGOVARJAJO.

Berlin, 21. maja. — Nazadnjaške parlamentarne stranke v Nemčiji so organizirale kampanjo proti ratificiranju rusko-nemške pogodbe, ki je bila podpisana v Genovi na Veliko noč. Pogodba mora biti ratificirana v nemškem parlamentu in moskovskem centralnem izvrševalnem odboru, predno je veljavna.

Narodna stranka, ki je pod kontrolo monarhistov, je prva pričela agitirati proti pogodbi, češ da Nemčija ne sme imeti nikakršnih stikov s Sovjetsko Rusijo. Monarhistom se je pridružila takozvana ljudska stranka, katere vodja je nemški Rockefeller Hugon Stinnes; to je stranka nemških industrijalcev in veletrgovcev.

Obe stranki sta pa v manjšini v parlamentu in zato skušata pridobiti demokrate in klerikale na njihovo stran. Demokrate in klerikale še niso pokazali nasprotstva pogodbi; sprva so pristali ob teh strank celo pozdravljali pakt z Rusijo. Dr. Wirth, ki je podpisal pogodbo, je klerikalec; dr. Rathenau, vnvanji minister, ki je tudi podpisal pakt, je demokrat. Voditelji demokratov in klerikalcev so torej za pogodbo. Toda o klerikalcih vsako ve, da niso za zanesljivi. Najbrž se bodo ravnali po odnošajih, ki zavladajo med Vatikanom in sovjetsko vlado.

Monarhisti pravijo, da pogodba je bila dobra kot politični trik za Genovo, toda zdaj je njena porabnost prenehala.

Socialisti in komunisti zagovarjajo pogodbo. Bavarska ljudska stranka ji je nasprotna.

POTNIŠKA LADIJA POTOPILJENA.

Pogrebajo 106 ljudi.

Brest, Francija, 21. maja. — Pri trčenju potniške ladije "Egypt", Peninsular in Oriental linije ter francoske tovarne ladije "Seine", je ladija "Egypt" dobila tako močan sunek in poškodbe, da se je kmalu nato pogreznila. Sodi se, da je utonilo nad 100 ljudi, 230 pa je rešenih. Tovorni ladiji "Seine" ni kolikarja prizadelo poškodb. Trčenju je baje krivo nepravilno dajanje signalov.

GLENN PLUMB OPERIRAN.

Washington, D. C. — Glenn Plumb, avtor načrta za podružbenje železnice v Združenih državah in pravni svetovalec železniških delavskih organizacij, se je moral podvreči težki operaciji. Zdravniki bolnišnice v Georgetownu so mu namreč morali odrezati levno nogo, da se mu s tem rešili življenja. Plumb je bil že dlje časa bolan vsled slabe cirkulacije krvi.

Co. 3; Tripple Coal Co. 1; McGregor Coal Co. 1; Somerset Coal Operators' Ass'n. 7.

Več ko polovica teh deputijev je bilo nastavljenih po 10. aprilu, ko se pričeli rudarji organizirati in ko je popolnoma prenehala delo v Berwind-Whitejevem mestu Windberju.

PODJETNIŠKI NAČRT ZA "REFORMIRANJE" UNIJ.

"Rudarska organizacija se mora reformirati" in sploh vse delavske unije morajo biti "inkorporirane".

"ODPRTA DELAVNICA" SO PRAZNE SANJE.

Washington, D. C. — (Federated Press). — Da velepodjetniki delujejo na to, da bi zakonodajne zbornice sprejele zakon, da se morajo vse delavske strokovne unije inkorporirati, je bilo že večkrat poročano. Sedaj pa to potrjuje govor Eugene McAuliffe, predsednika družbe Union Colliery Co. v St. Louisu, katerega je imel na konvenciji amer. trgovske zbornice. V svojem govoru je zahteval, da se mora rudarska organizacija U. M. W. of A. reorganizirati — seveda po želji premogovniških magnatov — in sploh vse delavske strokovne unije morajo biti inkorporirane. Ker le na ta način — je rekel — je mogoče končati premogarski štrajk. Nadalje je izjavil: "Kakor smo premagali vse prejšnje konflikte, pravno tako bomo tudi tega; kar mi hočemo, je trajen mir in upam, da se dogodi novembra 1919 ne bodo ponovili, kljub temu je nevarnost, da drhal nadvlada naše industrijske razmere."

Za "reformiranje" rudarske organizacije in kake zakoni naj bodo sprejeti za delavske strokovne unije, je McAuliffe izdelal sledeči načrt:

1. Vse delavske strokovne organizacije morajo biti inkorporirane in za nje naj veljajo isti zakoni kot so za vse druge industrijske družbe, in podvržene morajo biti ravnokotnemu zveznemu dohodninskemu in nadproftnemu davku; anulirajo naj se pa vsi zakoni, ki določajo, da so delavske strokovne organizacije izven zakonov, ki so za industrijske družbe.

2. Za reformiranje organizacije United Mine Workers of America vteveši odpravo sistema "check off" (pobiranje mesečnih prispevkov po premogovniških družbah) in z drugimi spremembami, ki bodo zagotovile boljše industrijske razmere v našem narodno-gospodarskem življenju in javnemu mnenju; organizacija mora nadalje prenehati svojo sedanjo taktiko upora proti večji produkciji posameznika in mora delovati za večjo produkcijo in vzpodbujati mora k vposlenju strojev, ki zmanjšajo število delavcev.

3. Delodajalci morajo vpoštevati, da so rudarji upravičeni do primarne plače, ki naj temelji na ameriškem načinu življenja; take plače morajo biti deležni vsi rudarji brez ozira v katerem kraju dežele kopljejo premog; rudarji pa morajo vpoštevati, da morajo plačo, katero dobijo, tudi zaslužiti.

4. Sprejetje zakona, da morajo vsi industrijalci prijaviti vsa fakta, tikajoča se njih industrije.

5. Na podlagi teh faktov mora trgovski tajnik objaviti mesečno in letno vse važnejše podatke, za katere se javnost zanima, in objavi mora vse važnejše podatke tudi glede rudarskega dela.

6. Nadalje mora trgovski tajnik na podlagi evidence, katero je dobil od industrijalcev, redno obveščati meddržavno trgovsko komisijo o razmerah v premogovni industriji, ali je dovolj premoga za domačo uporabo in za izvoz ter vzkladiščenje.

7. Železniški zakon mora biti spremenjen v toliko, da mora sleherna železniška družba, ki hoče prevažati premog, dobiti dovoljenje od meddržavne trgovske komisije, predno sme prevažati premog.

8. Ljudstvo se mora podučiti, da bo kupovalo premog celo leto in ne samo ob gotovih časih; v času ko ljudstvo kupuje premog za zimsko sezono, naj bo prevozna cena nižja.

McAuliffe je nato pojasnil, da ne zahteva, da bi delavske strokovne organizacije plačale kak davek iz unijake blagajne, ampak se tem so unijaki odboriki prišli ljeni podati račun o vseh stroških (Dolje na 3. strani.)

"DAJ NAM DANES NAŠ VSAK-DANJI KRUH..."

Washington, D. C. — Zvezna trgovska komisija poroča senatu, da so gotove družbe, ki izvažajo žito in ki takorekoš kontrolirajo zunanjo ameriško trgovino s žitom, naredile v preteklem letu 38 do 58 odstotkov dobička. Nekatere družbe, ki izvažajo žito, so več ko stokrat pomnožile njihov kapital v letu 1921. Komisija zahteva, da senat uvede preiskavo in ustavi nesramno profitarstvo s žitom.

LONDON ZA OPROSTITEV POLITIČNIH JETNIKOV.

Socialistični kongresnik ponovno sprožil to vprašanje na kongresni zbornici.

ZASTOPNIKI AMERIŠKE TRGOVSKE ZBORNICE BEŽALI PRED "KRIŽARJI".

Washington, D. C. — (Federated Press, Laurence Todd). — Ko je bila v kongresni zbornici razprava o predlogu za uničenje bojnih ladij, kot je predpisano v pogodbi za znižanje vojne mornarice, so pristaki stare republikanske garde in burbonski demokratje kar vriskali od navdušenja za splošni mir, češ kolike bodo s tem pomagali svetovnemu miru. Tedaj je pa vstal s sedeža socialistični kongresnik Meyer London, ozri se po teh "navdušenih apostolih mira", ki so pa pred nekaj leti glasovali za vedno bolj stroge odredbe proti onim, ki so v resnici delovali za mir, ki so glasovali za to, da se sodnijsko preganja one, ki so vse svoje življenje posvetili nalogi propagande za svetovni mir; in Meyer London jih je opomnil na to, opozoril jih je, kake zagovorniki mira da so. Rekel je:

Ker ste sedaj tako navdušeni za mir, ker poje te slavo onim, ki ljubijo mir, onim, ki pridigajo mednarodno spravo, onim, ki delajo za odpravo vojne, vam predložim vprašanje splošne amnestije političnih jetnikov, splošno amnestijo onih, ki so imeli vedno toliko poguma, da so javno izrazili svoje mnenje o vojni, in sicer za časa vojne. Sedaj je vsak lahko junak, sedaj vsakdo lahko izraža svojo ljubezen do mira. Drugeče pa je bilo s onimi, katerim je bila ljubezen do mira življensko vprašanje, ki so se mišlili, da je njih naloge oznanjati mir na zemlji, ko je človek ubijal človeka."

Kongresniki niso prav nič radi poslušali tega govorjenja. Stari političarji, ki so glasovali za miljarde in milijarde, katere so dobili brezumni uradniki in odboriki velebliznias; ki so glasovali za protipionirne zakone, akoravno so vedeli, da po teh zakonih ne bo prišel v ječo noben epijon, ampak sami resnicoljubni in pošteni Američani; ki so glasovali za hramostne svetinje in meše, katere so dobili oni, ki so ubijali ljudi; ki so dvakrat odstranili iz kongresne zbornice socialističnega kongresnika edino radi tega, ker je povedal resnico o vojni; ti političarji so se med govorom Meyer Londona nepotrepljivo premikali sem in tja po sedežih in tiščali ušesa, da bi ne slišali svoje sramote.

Meyer London je nadaljeval in opozarjal zbornico na pismo Jeffersona, v katerem je prvi demokratični predsednik Združenih držav pojasnil, kakaj pomilosti sem in tja po sedežih in tiščali ušesa, da bi ne slišali svoje sramote.

Meyer London je nadaljeval in opozarjal zbornico na pismo Jeffersona, v katerem je prvi demokratični predsednik Združenih držav pojasnil, kakaj pomilosti sem in tja po sedežih in tiščali ušesa, da bi ne slišali svoje sramote. "Jaz sem pomilostil slehernega, ki je bil kaznovan ali ki se čaka na obsodbo po protipuntnem zakonu", je pisal Thomas Jefferson sprogi predsednika Adamsa, ki je bila nejevoljna vsled tega, ker so bili izpuščeni na svobodo vsi politični jetniki, "ker sem smatral in smatram še vedno, da je ta zakon popolnoma brez pomena in razveljavljen in ki je pomenljivo isto, kot da bi kongres zapovedal, da moramo pastti na kolena in moliti kako zlato podobo; in moja dolžnost je bila, da razveljavim ta zakon in pomilostim politične jetnike kot bi bila moja dolžnost, da prikažem na pomoč onim in jih (Dolje na 3. strani.)

KONFERENCA ORIENTAL-SKIH LJUDSTEV V MOSKVI.

Zastopniki ljudstev, ki so bila izključena iz genovske konference, apelirajo na ljudstva Evrope in Amerike.

KLIC PROTI BRITSKI NADVLADI.

Carigrad, 21. maja. — Iz Angore poročajo, da se vrši meseca junija v Moskvi konferenca vseh narodov z bližnjega vzhoda, ki so bili izključeni iz genovske konference.

Genova, 20. maja. — Vsi orientalski narodi, ki niso bili povabljeni na genovsko konferenco, so se tukaj združili po svojih zastopnikih v "orientalski konferenci" in adresirali apel na ljudstva Evrope in Amerike soper tiranstvo entente. Narodi, zastopani v orientalski konferenci, so Indija, Egipt, Turčija, Afganistan, Sirija, Arabija itd.

Apel se deloma glasi: "Reke naše žustiljive zgodovine, svete zgodovine vseh civiliziranih narodov, so pomešane s krvjo. Glejte Ganges, Tigris in Eufat; glejte Jordan in Nil! Na bregovih teh rek je vojna in puščenje. Smrt je raztegnila svoja črna krila čez ves vzhod, veliko večji kraj kot je Evropa. Ljudstva, ki so bila nekaj velika in katera hočejo biti svobodna, se bojujejo s obupom v njih sreih proti imperializmu evropskih veleil, ki so se vrgle s največjim nasiljem na brezmočne prebivalce in ki se poslužujejo vraga orožja, katerega je iznašla človeška hudobija, celo strupenih plinov kakor se je to pred nedavnem zgodilo v Egiptu in Malabarju na povelja voditeljev angleških čet kljub dejstvu, da je konferenca v Washingtonu odpravila ofenzivna sredstva te vrste.

Te vrstice so naslovljene na javno mnenje Evrope in Amerike, apel tlačnih bratov na zavest pravičnosti onih bratov, ki nas tlačijo in zatirajo."

ZA BAHMETJEVA NI PROHIBIJOVNIŠKIH ZAKONOV.

Washington, D. C. — (Feder. Press). — Boris Bahmetjev, ki je v oficijelnem Washingtonu še vedno priznan kot "poslanik", ima pravico uvažati žganje, vino, pivo in druge alkoholne pijače za svojo uporabo in za svoje goste. In on ima precej veliko število žejnih gostov.

Pred nekaj dnevi se je namreč razširila govorica, da je washingtonska policija spremila dva tovarna avtomobila, naložena s opojnimi pijačami, ki so bile adresirane na Bahmetjeva. Policija je dobila navodilo od policijskega načelnika Sullivana, ki pa do zadnjega časa ni ničesar vedel o tem.

Nadalje se govori, da je Bahmetjev dobil polovico te opojne pijače, dočim je drugo polovico dobil lastnik nekega lokalnega lista, ki je nasprotnik prohibicije in vnet pristak predsednika Hardinga.

Ravno tako se govori, da je Sullivan napravil precej oster protest, ko je izvedel za ta dogodek in da je pradednikov prijatelj pravil nekemu drugemu prijatelju predsednika, da bo Sullivan izgubil službo in sicer v interesu splošne harmonije.

Z ozirom na izid primarnih volitev v Pennsylvaniji, političarji, ki se zanimajo za zgornj omenjeni dogodek, pričakujejo, da bo Sullivan prej odsvoljen kot bo mogel opozoriti javnost kdo vlada sedanjo administracijo in kako.

VELIK POŽAR V WASHBURNU WIS.

Washburn, Wis. — Požar je uničil skoro celi del trgovskega dela mesta in napravil škodo nad 75.000 dolarjev. Varoka požara še niso dognali.

REKA STRADA; ŠESTTISOČ DELAVCEV JE BREZ DELA IN KRUHA.

Genova, 20. maja. — Brzjavke iz Reke, ki so pred nekaj dnevi bile naslovljene na ekonomsko konferenco s prošnjo, da diplomatje naredijo pritisk za poravnaje reškega spora v svrhu vpostavljenja gospodarstvenega življenja, sporočajo, da je Reka ekonomsko uničena. Šesttisoč delavcev je brez dela in prebivalci stradajo.

OBRAVNAVA PROTI RUDARJEM V W. VIRGINIJI.

Lastniki premogovnikov najeli letalce, ki so metali bombe na rudarje in njih družine.

ZA TRIDNEVNO "DELO" SO PLAČALI \$400.

Charlestown, W. Va. — Zagovornik William Blizarda, voditelja premogarjev v Zapadni Virginiji je v sredo predložilo na sodišču zahtevo, da naj tožilstvo (država) pokaže en sam čin nasilja, na podlagi katerega naj bi bil Blizard obsojen.

Zagovornik je nadalje predlagalo, da naj sodišče zavrže vse evidenco, kolikor jo je bilo predložilo na sodišču proti Blizardu in da naj svetuje poroti, da ista izjavi, da Blizard ni kriv.

E. C. Townsend, predsednik zagovorniškega odbora, je predložil sodišču sledeči predlog: Država je predložila svo evidenco, katero je imela in zaključila obravnavo s svoje strani; obtožence sedaj šeli, da sodišče prisili državo, da pokaže ali predloži en sam slučaj sovražnega čina, na podlagi katerega bi dosegli obsodbo obtožence.

Zagovornik izjavlja, da bo vodilo oster boj proti tožilstvu na podlagi predloženih izpovedi državnih prič in je prepričano, da bo uspešno.

Charles Town, W. Va. — Kakšnih sredstev so se posluževali premogovniški magnatje v boju s premogarji v Zapadni Virginiji, se je pokazalo pri obravnavi proti Blizardu, ko je bil zaslišan Horace Haines iz Columbusa, O., kot državna ali obtožilna priča. Izpovedal je namreč, da so lastniki premogovnikov najeli letalce in jih tudi plačali.

Haines je izpovedal, da je vrgel iz svojega eroplana več bomb, ki so bile napolnjene s železnimi drobeli, med rudarje. Rekel je, da je vrgel bombe radi tega, ker so rudarji obstreljevali njegovo letalo. V okraj Logan je bil poslan od tvrde Johnson Airplane Company v Daytonu, O.

Pri navzkrižnem izpraševanju je izpovedal, da mu je plačala Logan County Coal Operators' Ass. \$400, ko je bil tri dni v službi.

Znano je, da so v bojih s premogarji v okraju Logan in Mingo letaleci metali s eroplanov bombe, napolnjene s žveplenimi drobeli in strupenimi plini. Že takrat so rudarji trdili, da so vsi letalci vposleni od premogovniških magnatov in sedaj je pa to dokazano. Po zaslišanju Hainesa je bil pozvan na zaslihanje Albert Gore, star 22 let, sin šerifa Johna Goroja, ki je bil ubit v bitki v gorovju Blair. Albert Gore je izpovedal, da so ga na poti proti domu vjeli premogarji in ga držali šest dni kot vjetnika. Nahajal se je v ječi v Jeffreju in ko je bil pogreb njegovega očeta, mu rudarji niso dovolili, da bi se udeležil pogreba, je rekel. Nadalje je izpovedal, da so ga strahžniki "mučili" s tem, da so mu povedali, da so bili vsi njegovi sorodniki ubiti. Ko so ga rudarske predstraže vjele, so mu rekli, da je tudi on eden izmed lojanških pretepašev in da ga radi tega morajo vzeti s seboj.

DEČEK Z DVEMA BROJMA UMRL.

Kewanee, Ill. — V Spring Valleyu je umrl 22 let stari Mike Chlaventone, ki je bil za vse odraščanje uganika. Imel je namreč dva areja: večje na levi strani in manjše na desni. Celo življenje je bolehal na srčni naspaki.

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Cena oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vračajo.
Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$4.50 na leto, \$2.25 na pol leta, \$1.12 za tri mesece, in za inozemstvo \$6.00.
Naslov na vse, kar ima stih s listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.
Advertising rates on agreement.
Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.
"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v objavi n. pr. (April 30.25) poleg vsakega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravilno, da se vam ne ustavi list.

IZBOLJŠANJE DELAVSKE ORGANIZACIJE.

V članstvu ameriških strokovnih unij se opaža vedno več spoznanja, da je treba preustroiti sistem organizacij. Sedanja stara forma rokodelskih unij ne odgovarja več potrebam časa. Ta sistem je bil dober v časih malih delavnic, ko še ni bilo modernih strojev in velikih industrij, toda danes je ne samo slab, marveč celo škodljiv delavstvu. Stara oblika unij deli delavce v nebrojne neodvisne skupine, ki v boju z velikanakimi industrijskimi organizacijami kapitalistov navadno podležejo druga za drugo.

V delavstvu vstaja nova misel za organizacijo po industrijah. Ta misel in iz nje želja po preobratu prodira bolj in bolj v članstvo maso starih organizacij, ki so združene v Ameriški delavski federaciji. Silišjo se klci po reorganiziranju, združenju v večje in močnejše telo; klci se množe kljub opoziciji Gompersa in njegovih starokopitnih pristašev.

Kako nepraktična in sterilna je postala stara forma unij, imamo najboljši vzgled v čikaških stavbinskih unijah.

V Chicagu je dvaintrideset stavbinskih unij, torej toliko kolikor je strok. Tesarji imajo svojo unijo, zidarji svojo, pleskarji, barvarji, soboslikarji, vodovodničarji, opremljevalci itd. pa zopet svoje unije. Vse unije so avtonomne, vsaka ima svoj odbor s precejšnjim in drago plačanim osebjem in vsaka svoje delokrožje, v katero se ne sme vtikati druga unija. Unije imajo svoje delegate, ki se shajajo v takozvanem "svetu stavbinskih unij", ki pa ne veže posameznih organizacij v potrebno, solidarno celoto. Med unijami so večni prepiri največ zaradi delokrožja in pa zaradi tega, ker niso nikdar složne glede mezdne pogodbe. Vsaka unija ima svojo ustavo, ki si med seboj nasprotujejo.

Ali ne bi bile vse te unije lahko ena sama organizacija stavbinskih delavcev? Lahko! — če ne bi stavbinski delavci imeli toliko starokopitnih voditeljev, ki se ne brigajo za drugo kakor za graft in hlapčevanje buržoaznim političarjem. Voditelji bi potem izgubili svoje službe, kajti namesto dvaintridesetih odborov bi bil samo eden odbor.

Potem pogledajmo železničarske delavce. Razdrobljeni so v dvajsetih organizacijah z ravno toliko odbori in z armado voditeljev, ki so poveli največji nazadnjaki. Ni se čuditi, če železniške družbe pestijo železničarje in jih gonijo v poraz.

Nezmislno bi bilo tajiti, da ni v starih unijah več ali manj gnolobe, korupcije in podobnih nečednosti, delavci pa trpe na posledicah zanikrnega vodstva in fosilnega sistema. Zato je potreba po spremembi že naravnost kričeča.

Stara unija ne daje več delavcu nobenega upanja na boljšo bodočnost in mu jemlje veselje do dela v organizaciji. Olani plačujejo prispevke in glasujejo za odbor-niške kandidate, katere postavijo notranji krogi; to so njihove notranje pravice. Povod sicer ni tako, toda izjeme niso velike. Voditelji govore le o mezdah in delavniku — vse drugo naj pa ostane kakor je. Delavcu ne dajejo nobenega cilja, da bi upal na kaj boljšega kot na mezdnó sužnost.

To so tehtni vzroki, zakaj se je pojavilo v strokovnih unijah gibanje za industrijski unionizem.

Namen tega članka ni, svetovati delavcem, da obrnejo hrbet starih unijam ali da neorganizirani delavec ne sme iti vanje. Ravno narobe: naše stališče je, da se delavci organizirajo v unijah kakršne so in potem delajo za spremembo. Čim več bo zavednosti med člani, tem prej se izboljša sistem unij. Gompers in drugi voditelji njegove sorte ne izboljšajo ničesar; oni umrjejo s starih sistemom vred. Preobrat pride iz članstva, in članstvo, kadar se zdrži, hitro pomete s starokopitnimi delavskimi aristokrati.

Bodočnost delavskih unij je v industrijski formi organizacije. Vsi delavci, vposleni v eni industriji — jek-larski, rudarski, tekstilni, krojaški, stavbinski itd. — bodo organizirani v eni sami organizaciji. To še ni takozvana "one big union", kajti industrij je mnogo.

Ko bodo enkrat delavci organizirani po industrijah, bodo šele spoznali svojo moč in takrat bodo katastrofalne stavke nepotrebne.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.

Skalnati studentec. — Dragi Kosma Teleban! — Večkrat sem se mislil, da bi te poiskal potem časopisja ali kakš drugače, ker pa sem zmeraj suh kot slanik in nikdar nimam tistega dolarja, da bi plačal z njim oglaš v listu, ti pa raje kar tako pišem. Pred pa kot ti nadalje pišem, ti moram povedati, da sem tvoj sorodnik, še ne drugače pa vsaj po Adamu. Morda se ti bo šundno zdelo, kje se najdeš sloveče, ki te zove za svojega sorodnika, toda malo po-čakaj, da se prej seznaniva.

Nikar ne misli, ako si bogat, da bi ti jaz raditega želel prehitro smrt, kaj takega ne misli, še manj pa se nadejaj, ako si reven, da ti bom jaz kaj pomagal, ker sem sam suh.

Najprej bi ti rad povedal, kako se mi godi pod Skalnatim studentcem. Strajk je bil proglašen dne 1. aprila, kar pa razni višjih gospodov ve že vse pa svetu. Mislil sem, da bi šel stavkokažiti, a za vruga s takim delom tudi tu ni nič, ker so kompanije napravile vrata na hodnike, koder se ho-di v rov. Tako moram pri naj-boljši volji ostati doma. Pa kaj bi hodil stavkokažiti, saj še takrat, ko obratujejo, ne maram delati in sedaj pravijo, da tako delo tu di ni kaj prida varno.

Pri nas so si zamislili neko strašno napredno stvar. Morda boš pri tem rekel, da sem neu-men, toda potprij, da ti vse po-vem. Voditelj nas Slovencev pod Skalnatim studentcem so si omi-slili, da bi bilo dobro, če bi tu-kajnji Slovenci obistili svoje ko-smate duše in napovedali so sv. misijon. Kajne, druga Kosma, da take naprednosti pa še ni bilo za naselbine Slovencev pod Skal-natim studentcem. Mislil sem in stu-diral, kako bi se tudi jaz udele-lil sv. misijona, nekoga popoldne-va pa jo kar mahnem v cerkev, misleč: Tone, pojedel me pa že ne boš.

Tone je slekel svoje zgornje o-blačilo in prišel nekako takole: "Ne bom napravil dolgega go-vo-ra, ali povem vam, da Slovenci smo prišli v Ameriko za milejšo srečo. Ali mi more kdo reči, da jo je dosegel? Jas pravim, da ne in da je slovenski narod eden naj-bolj nesrečnih, Slovenci, vem ko-liko vas je, ki podpirate cerkev in koliko vas je, ki se niste opravi-llili svoje dolžnosti, zato vas po-zivljam, da je jutri še čas, da se opravite z Bogom."

Mož bi bil rad še več povedal, ker so pa verniki prišli vstaja-ti s svojih sedežev, je hotel kon-čati. "Malo še počakajte, saj bom hitro končal," so bile nje-gove sadnje besede. Tako bi jaz rad še dalje poslušal, pa so mi drugi pokvarili: pridige je bilo konec.

Tisto noč nisem mogel zaspati, ker sem spraveval svojo dušo ce-lo noč. Včasih sem slišal, če se kdo za spoved pripravljaja, da se mu je treba ob zidu plaziti in ob petih zjutraj sem ravno tako na-pravil. Tako so storili tudi moji kolegi. Prišla je vrsta in stopil sem pred spovednico.

Gospod misijonar so pa menda prišli ravno iz stare domovine, ker govorijo še isto slovenščino. Jas že nekoliko mešam anglešči-no in slovenščino, zato se niva dobro razumela. Prvo me je vprašal, kako dela opravljam. Odgo-ovoril sem mu, da nimam dela, po-tem pa je brskone mislil, da sem študentar, ker me je začel spraševati, če sem pošten pri meri in vagi, kakšno blago prodajam Kranjcem in kakšno Američa-nom, če vsem ljudem dobro po-strožem, ali prodam kakemu Kranjcu kakelj moka, v katerem bi bila vaita miš itd. Zavrnil sem ga, da nisem študentar. "Potem si pa mesar", mi prestraže be-sedo in spravlja dalje, če dajem lu-dem dobro vago, ali ne pokladam svoje težke roke na tehniko, ko tehtam meso svojim odjemalcem; to da si moram zapomniti, da je velik greh.

Zdelo se mi je že vsega preveč in povedal sem mu, da nisem štu-dentar, ne mesar paš pa navaden premogar, ki kopijem premog daleč pod zemljo, dol nekje bli-zu pekla, kjer so hudiči doma. Rekel mi je, da ne ve, kje so hu-diči doma, paš pa naj nadalju-jem s svojimi grehi, ker odzadaj še stoji mnogo ljudi.

"Kaj si še grešil?" me vpraša-je. Povedal sem mu, da sem vsi-ah med premogom naložil tudi skalo, da je bil vozček težji in ko sva z basom merila odločen mi prostor v rovu, sem nekaj

mere ovil okrog svoje roke, da je bil prostor po merjenju nekaj jardov obsežnejši; ko sem delal kompanijsko maso, da sem po-vedal bosu nekaj več ur kot sem delal v resnici. Nič drugega me ni težilo, zato mi je sv. mož v spo-vednici rekel, da so mi grehi že odpušteni, ter dokler bo še kaj takih bedakov kot sem jaz, da bo dobro na svetu.

Končam danes, dragi Kosma, ko dobiš to pismo, pa mi koj od-govori in povej, kako se pa ti kaj imaš. Ostajam vedno tvoj sorod-nik — Damjan Teleban.

Sheboygan, Wis. — Zdelo se mi je potrebno kaj več poročati iz napredne sheboyganke nase-lbine. O delavskih razmerah ne bom preveč omenjal, saj znane so nam že precej domrote, ki nam jih nudi današnja prosperi-teta. Znižanje plaš, daljši delovni čas, brezposelnost ali vse take šikane smatramo za posledice da-našnjega kapitalističnega reda in vse te nas pozivljajo, da se bo-rimo zoper tak nered. Na žalost smo proletarci slepi in gluhi da ne šunemo tega klisa.

Čitatelji naj po začetnih vr-stah tega dopisa, nikar ne sma-trajo naše sheboyganke nase-lbine za napredno. Vendar moram povdariti, da smo res pričeli s ne-ko napredno stvarjo. Navzila se je agitacija za Slovenski narodni dom. Prve korake k tej dobri stvari je storilo društvo Zdrav-ni Slovenci št. 344 SNPJ. Ome-njeno društvo je poslalo na va-ko tukajšnje društvo apel, v ka-terem so bila pozvana vsa posa-mazna društva, da izvolijo po dva moža v takozvani odbor, kateri naj bi se sestel za razmisgranje o prvih ukrepih in postavitvi Na-rodnega doma.

Na žalost in presenečenje smo našli pri tukajšnjih vernikih na velik odpor. Na poslano sple-sta se odvali dve društvi. Eno za in drugo proti. Omenjeni društvi sta: društvo cerkvenih patronov Cirila in Metoda in društvo Na-da. Prvo teh je bilo nasprotno in je prav odločno pokazalo svoje "naprednost" v odgovoru, ki pravi, da je absolutno proti vsaki pomoči za Slovenski dom, ter imamo cerkev, ki odgovarja vsem potrebščinam tukajšnje slo-venke nase-lbine. Živili! Lahko ste ponosni vi in mi vati na odlo-čnem odgovor, ki ga samorejo da-ti samo ljudje, ki se spadaajo v srednjeveško dobo.

Tudi od drugega omenjenega društva smo pričakovali večjega aktivnega delovanja. Toda tudi tu se je pokazalo rasobranje, čeravno so prišli pod pritiskom nekaterih naprednih članov. Do-tično društvo je izvolilo tri mo-že za odbor Slovenskega doma. Tudi od slednjega društva se je malo nadejati za kako pomoč, kajti ravno vodilni organi so na-ravnost nasprotovali in celo pro-testirali proti vsaki pomoči. Sled-njega društva sem tudi jaz član.

Da res ni tako enostavna stvar postaviti Narodni dom in je celo trd oreh, to mora priznati vsak kolikšak razumen človek. Kljub temu bi se vse lahko izvršilo, če bi poznali vsi tukajšnji rojaki, v čem lahko napredujejo in koliko nam isto koristi, ter bi se nekoli-ko ertvovali v vzajemnem sodelo-vanju. Za tako napredno stvar jo ni pomoči, nasprotno pa posveti-ve dušne in telesne moči ter raspolagati z vsemi finančnimi sredstvi za cerkev sv. Cirila in Metoda, ki pa vam v obče le škod-ja.

Ravno med tem časom imamo še bolj aktivno agitacijo za po-ravnavo cerkvenega dolga, ker v kratki dobi bo treba plačati 25.000 dolarjev, seveda za drugo le-to bo še ostalo \$20.000 dolga, da se bo tudi prihodnje leto lahko pobiralo na ta račun. Zato je bi-lo veliko njihovo postrvovanje, da uboge "čebelice" znosijo sku-paj veliko svoto, kajti če voda te-če v grlo, se je treba pokuriti. Na-pravili so celo nekake "note", ki jih pa nisem mogel dobiti v ro-ke, in poklicali so prevzilenega gospoda škofa iz Milwaukeeja, da jim je pomagal, bolj nareko-val izpolniti one note. Poleg jim je položil na arce nekaj svetuje-dnatih besed. Ta obisk pa je prevzileni slano zaračunal; celih 600 dolarjev bo treba plačati za obisk.

Z onimi notami se je potem vr-šila kolekta in ubogi verniki so podpisovali celo več kakor so mogli. Nato je prišel škof, da me-ra vsakdo, ki je podpisal one ob-veznice, plačati v dveh mesecih celo vsoto, če ne pa bo moral od podpisane, svojega denarja plačevati obresti. Ali ni to pravo diktatorstvo? Ubogo zapeljano ljudstvo! Umljivo je, da kljub

vsej postrvovalnosti niso mogli verniki spraviti skupaj za \$25.000, ker sadnje čase so delavske razmere jako slabe. Kakšega do-blika se vendar nadejate, ko ved-no dajate in dajate in svojih fu-ljavih rok, koristite pa od istega nimate nikakih. Samo v škodo vam je vse skupaj. Menda se za svoje postrvovalnosti nadejate nebes po smrti, dobim jih uliva-je oni sedaj, ki jih vam omenja-je. Oh, kako se metite! Vi ne boste imeli drugega kakor večni dolg in plačevanje kot ga bodo i-meli še vaši potomci, gospod škof in njegovi nasledniki pa bodo i-meli veden dobiček.

Čas je, da se sбудite in grste v drugo smer, posebno pa oni, ki se sicer še izdajate za nakake na-prednjake. Ali mislite res biti večni robovi in ostati duševni re-veži? Zaponnite si, da se bo raz-bila tudi vaša ladja. Morje se razburka vedno bolj in prišel bo čas, ko bo prepozno je rešiti.

Gotovo se bo kdo isedel tukaj-šnjih rojakov spraveval, nekaj sem tako proti cerkvi. Zato ima paš vsakdo dovolj povodov, ako tresno misli. Jas smatram cerkev za najboljšo podpornico današnjega reda privatnega last-ništva in najboljšo savenico ka-pitalizma v nastopu proti vstaje-nju delavstva. Ona je na strani magetav in proti socialnemu napredku.

Glavni njeni pristaži in vodite-lji dobro vedo, če bi se delavstvo opomoglo in prišlo za vladna krmila, da bodo morali vai oni, ki danes žive ob izkoriščanju de-lavstva in na račun drugih, iti sami skrbeti kruh kot si ga mora-mo danes mi. Zakaj je tukajšnja Reits Coal Co. obljubila, da bo od vsakih \$100 nabranih za cer-kev ona dala \$10? Kapitalisti do-bro vedo, kje njim koristijo, da de-lijo dobrote: drugače pa bi bilo, če bi se ustanovljala kakš delav-ska organizacija; v kal bi jo sku-sali satretiti! Če bi se obrnili do nje za pomoč pri gradnji Na-rodnega doma, bi bilo to bres u-peha. Oni vedo, kje se dela za njihova interese in tam podpira-jo, saj še je delavstvo naselje-je, ga je toliko lažje izkoriščati.

Nisem še posabil, kako je bilo za časa vojne v stari domovini, kako aktivni so bili tedaj dušni pastirji s prijne niso propove-dovali Kristusovega nauka, tem-več prigovarjali so ljudem, naj podpisujejo vojna posojila in ta-ko daljšajo vojno, odhajajoče na fronto so navduševali in pomagali, ko se je vrnila rekvizičija li-vil med itak bednim ljudstvom, samo da bi bila zmaga na avstrij-ski strani. Potem bi imeli seveda še daljše peroti, toda ta nakana se je izjalovila.

Spominjam se, kako je duhov-ni gospod blagosiljal svonove, ko so jih pobirali za vrlivanje to-pov. Radostno je vikali: "Dosedaj ste svonili, svonovi, od-daj naprej pa grmite topovi." Torej vidite, da duhovnemu gos-podu ni bilo žal, da so prej bla-goslovljeni svonovi bljavali o-genj in ubijali moše, očete in si-nove ter rušili mirne domove, v saledju pa so ostajale vdove, o-troci brez očetov in starši brez sinov, ki še danes strašno obšu-tijo nenadomestljive izgube.

Vsem, ki ste sadrtali pot naše-mu narodnemu domu, klisem, da tako nadaljujete, čeravno je po-težavna. Naj pride našt do kon-čnega uspeha. — Anton Šagar.

Za naše farmarje.

Perotnina kuga ali tifoid.

Piše: Frank Lukanelehi.

Perotnina kuga, ki napada vso domačo perotnino, posebno kure, goši in rase, je zelo nava-rna, nalezljiva bolezen, za katero pogine malone vsa napadena pe-rotnina. Okuženje se izvrši naj-rašje od nakupljene tuje perot-nine, s mrhovino poginulih živa-lj, krvi, drobom in perjem za-klanih bolnih živali, ali se nale-ze na cesti, pašnikih, ob potokih, lužah, aploh kjer se je nahajala bolna perotnina. Bred kakih zna-kov, da je perotnina obolela, po-gine na enkrat zaporedoma več perotnina ter šele poazejja preis-ka dolene, da je ona žival me-đa in klaverna, ima nasopirjeno perje in drisko. Blato je v sačet-ku zrnato in belo rumenkaste barve, potem pa postane vedno sluznato ter selene barve.

Zdravljenje take obolelih živa-li je bresuspešno, najbolje je o-bolelo perotnino takoj odstraniti od navidez še popolnoma zdrave. Zdrava perotnina se preveda v posebne neokužene prostore in dobiti je treba zanje ne rablje-ne posode za pičo in vodo.

Obolele živali je najbolje, da se takoj zakoljejo in zaigo, ako pa ni mogoče izvesti to najsigurnej-še sredstvo, potem naj se po-tre-sejo poginule ali namrčene živali v neugajnem apnom in se potem zakopajo najmanj tri četrt jar-da globoko. Pokopavanje takih živali na gnojiliščih je prepoveda-no, ker se v onih selo dolgo vzdr-že nalezljivi bacili, ki bi se po-se-jeje spet prenesli v že popolno-ma očiščen hlev itd.

Vsi prostori in posode, a kate-ri-ral je prišla v dotiko obolela ži-val, se morajo po možnosti očis-titi, kjer pa to ni mogoče, se mora naslednja: tla, vrata, okna, stene, lažiše in gneada. Posebno poso-de za pičo in vodo se morajo kore-nito očistiti s vrošim razjedli-vim lugom ali sodo. Stene je tre-ba očistiti in pobeliti s belja-vo, kateri je pridjan karbol, lišel ali enake razkuševalne sno-vi. Vse kopolji in kopalne jame se morajo isprazniti in ravnatoke skrbno očistiti. Prestena ali peš-ke na tla naj bi se iskopala najmanj za pet palev globoko ter bi se iskopano zemljo unišuje s pogi-nulo živino in blatom perotnina. Potrebno je tudi nekaj dni kra-šiti in sušiti hlev. Da se prepreči kuga, se je po možnosti treba va-rovati nakupa tuje, posebno iz okuženih krajev dolle perotnina. Tudi odpadkov tuje, za dom sa-klane perotnina naj se ne daje domaši živali, ampak naj se jih raje uniši. Preprečiti se tudi mo-ra dotiko vsakih tujih prekupe-valcev jaje ali perotnina s do-mašimi perotninskimi hlevi in kurniki, perotnino, isleti, pašni-ki za perotnino itd.

Če je potrebno kupiti tujo pe-rotnino, naj se previdno kupuje ter najmanj štiri dni arši odstra-njeno od domače perotnina za o-pazovanje, čeprav je na vides ži-val popolnoma zdrava. V pitno vodo naj se da dve do tri kaplje solne kisline, sicer v obilni mno-žini vodo.

Dolžnost je, da se vsako, morda še isbruhlo kugo naznani pri-stojni oblasti, ki naj potem ukra-ne kar sahteva državni zakon. Perotnina kuga ali tifoid, ko-lara perotnina, kokošja kuga, ko-košja smrt, perotninski tifus itd., so imena za eno in isto bolezen, od katerih je večina nesrečno iz-branih. S kolero človeka ni v ni-kaki svem niti s tifusom. Znana je ta bolezen že dolgo in bo-je se je povod, zato pa je toliko na-zivov. Torej tifoid nikakor ni o-mejen samo na kokoši, napada tu-di rase, goši, purane, pava, faza-ne, golobe, papige, kanarčke, vrabce in rane druge piče, tu-di vrane. Njena pogubnost je ve-lika in mortaliteta znaka od 90 do 95 odstotkov, torej od 100 bo-le perotnina je sapade poginu 90 do 95. Zato je tifoid tudi tre-pet vsakega rejca perotnina in to tembolj, ker nimamo proti njemu drugih zdravil kakor cepjenje.

Živali se okužijo večkrat s bla-tem bolnih živali, katero se je po-mesalo med hrano ali pijačo, kar se največkrat zgodi tam, kjer so vrše perotnini hrano na tla. Zdra-ve živali požre s arnom, vodo itd. tudi dele blata bolne živali ter se tako okužijo, k čemur včasih po-sestniki radi svoje nepremišlje-nosti sami pripomorejo. Bolno kuro na primer takoj zakoljejo in da bi "ne prišlo kaj v nič", dajo odpadke, posebno čreva perotni-ni, v prvi vrsti rase, ki isto hlastno požre. In ravno v črevih je največ kušnih anovi; v krat-kem se pojavi bolezen in ugonobi te žrtve nepremišljivosti.

Tudi svinjaka kuga, ki je glede povzročevalcev perotnina in še nekaterih drugih sorodna, je pe-rotninski nevarna. Znanih je še več slučajev, da je perotnina valed zavrljena odpadkov na kugi obolelih preklisv obolela in pogi-nila. Kjer je torej svinjaka kuga, naj se ne pušča perotnina do svinj.

Glade hrane nam pa vsekakor velja načelo: dajati vedno dobro in nepokvarjeno hrano, kakorš-no dotične živali zahtevajo in o-gibati se odpadkov, najbolj pa onih bolnih živali. Največkrat se sanese kuga s novokupljenimi ži-valmi iz okuženih hlevov, ki niso ločene po nekaj dni od ostale pe-rotnine. Posebno nevaren je vnos perotnina iz tujih dežel, bodisi, da pride žival iz že okuženega kraja ali pa da se je okužila med potjo. Tudi golobje, ki pogosto prilte med tujo perotnino, zme-so dostikrat kugo in vrabci ravno tako, ker kaj radi obiskujejo ko-rta perotnina. Da se zamore ži-val pri kapunjenju in drugih ope-racijah okužiti, že smo imeli le-malo prej posei pri bolni živali ter si ne dovolj umili in razkužili rok, bodi le mimogrede ome-nje-no. (Dalje prih.)

IZ DELAVSKEGA SVETA.

(Federated Press.)

Lastniki predložili so se pričeli pogajati. — Lastniki predložili v Newmarketu, N. H., so predložili stavkarjem kompromis, da se plača delavcem znižja za 12 odstotkov in pol mesto 20 odstotkov, kot so tako zahtevali, vendar česar je izbruhnila stavka. V kompromisu pa ničesar ne omenjajo glede delavnika; podjetniki namreč zahtevajo 54-urno delo na teden. Stavkarji voditelji so izjavili, da bodo to zadevo predložili vsem stavkarjem iz kompromisne ponudbe je razumeti, da bi bilo to samo začasno v veljavi in da ta družba si pridržuje pravico sprejeti iste pogoje, kot jih bodo sprejeli lastniki drugih predilnic, v katerih je stavka. Ponudba lastnikov te predilnice, je prvo znamenje, da je pričelo pokati v vrstah organiziranih lastnikov predilnic.

Stavka čistilcev obleke. Okrog 75 članov organizacije Cleaners' and Dyers' Union v New Yorku je stopilo v stavko. Tajnik organizacije je izjavil, da stavkarji, med katerimi je več kot ducat žensk, zahtevajo zvišanje plače v toliko, da bo dosegla plačo, katero dobivajo delavci, ki so vpisani v unijah delavnicah. Čistilci obleke, ki so sedaj v stavki, so bili namreč vpisani v delavnicah, ki so se dosedaj vedno uprle imeti kaj opravka s strokovno organizacijo. Stavkarji zahtevajo iste ugodnosti kot jih imajo drugi delavci te stroke. Dosedaj so dobivali do 15 dolarjev manj plače na teden kot ho dobivali delavci, vpisani v unijah delavnicah.

Stavka čevljarjev. — 8000 organiziranih čevljarjev v Cincinnati zastavka v soboto, ker podjetniki hočejo znižati plačo za deset odstotkov. Zastavkali bodo v vseh delavnicah razen dveh, katerih lastniki so podpisali pogodbo z organizacijo, da plačajo po starih lestvicah.

Delavci v svilih predilnicah proti podaljšanju delavnice. — Organizacija delavcev, vpisanih v svilih predilnicah v Patersonu, je odgovorila na zahtevo podjetnikov, ki hočejo uvesti v delavnicah deveturni delavniški mesto osemurnega, da se bo odločno uprila tej zahtevi.

Stavka strojnikov, mehanikov in drugih delavcev v tovarni za znake in regalije v Newarku, last družbe Whitehead-Hoag, se nadaljuje. Stavkarji so razposlali apel na vse delavske strokovne organizacije za moralno pomoč. Družba je namreč sproti hoteli znižati plačo za pet odstotkov, ki naj bi stopila v veljavo s 1. majem, vendar česar so vsi izučeni delavci stopili v stavko. Družba pa ni znižala plače neizkušnim delavcem, ker je hoteli izigrati neizkušene delavce proti izučnim.

Lastniki papirnic so podpisali pogodbo z unijo. — Lastniki papirnic v International Paper, Minnesota, in v Fort Frances, Ont., Kan., so podpisali pogodbo z unijo delavcev, vpisanih v teh papirnicah, predno je izbruhnila stavka. Lastniki so podpisali vse zahteve delavcev, namreč da delodajalec priznava unijo, osemurni delavnik in čas in pol za nadurno delo. Delodajalec so namreč hoteli znižati plačo navadnim delavcem na 32 centov na uro, čemur so se uprli in zahtevali pet centov povznanja na uro. V teh papirnicah izdelujejo največ časniški papir.

Premogovniki v Bellinghamu, Wash., se vrnejo na delo. — Lastniki premogovnikov v Bellinghamu, Wash., so se pogodili s premogovniki, ki so vpisani v teh premogovnikih, da ostane v veljavi plačilna lestvica od leta 1919. Premogovniki se vrnejo na delo v ponedeljek; torej so danes pričeli delati.

Zarota unišiti unijo godbenikov. Lastniki kinematograf v St. Louisu in korporacije kinematografskih filmov so po izjavi Stephen Butlerja, upravitelja unije godbenikov v St. Louisu, izdelali načrt za uničenje unije godbenikov.

Sleheri lastnik kinematografa, ki bo vpisali unijake godbenike, bo namreč moral plačati izredno visoko najemnino za filme, do česar bodo drugi lastniki kinematografov imeli velike ugodnosti pri dobavi filmov. Neki lastnik kinematografskega gledališča bi rad podpisal pogodbo z unijo godbenikov, toda boji se bojkotiranja od strani filmskih korporacij. V zadnjih sedmih letih so godbeniki dobili 65 odstotkov plače, do časa so lastniki povzeli vstopnino za 400 odstotkov; sedaj pa pravijo lastniki kinematografskih gledališč, da

imajo še zgrubo z gledališčni. V nobenem kinematografskem gledališču v tem mestu ne igra godba pri predstavah, toda lastniki niso vedel tega nič znižali cene vstopnic. Raditega imajo še večji dobiček, ker jim ni treba plačati godbe.

Stavka kotlarjev v San Franciscu se širi. Sedaj je izbruhnila stavka organiziranih kotlarjev tudi v ladjedelnicah Moore Shipbuilding Co., katere je tudi hoteli znižati plačo za deset odstotkov. Tako je stavka v ladjedelnicah Bethlehem Shipbuilding Corporation in Moore Shipbuilding Co. O stavki glasujejo sedaj tudi električarji in strojniki. Prva poročila o izidu glasovanja dokazujejo, da boodt udi električarji in strojniki stopili v stavko.

Stavbinski delavci podpisali pogodbo z delavci. — Stavbinski delavci v Peoriji, Ill., so podpisali pogodbi s podjetniki. Po novi pogodbi bodo dobivali navadni delavci v stavbinski industriji po 55 centov na uro.

Znižanje plače delavcem v Mehiki, vpisanih v petrolejski industriji. — Oljna družba Huasteca Petroleum Co. (Dohenyjev interes) v Tampicu, Mehika, je naznanila 12 in pol odstotno znižanje plače delavcem, vpisanih pri tej družbi. Prizadetih je 5800 delavcev, ki bodo od sedaj naprej dobivali po \$3.25 mehiške veljave ali \$1.68 ameriške veljave. Kako mizerna je ta plača, je razvidno šele, ako se primerja cene živilom in drugim potrebščinam v tem mestu. Kos mila "Ivory" stane v Tampicu 30 centov ameriške veljave; pajnt mleka v kaki jedilnici stane 35 centov ameriške veljave in najemnina samo za eno sobo v boljšem delu mesta stane mesečno nad 50 dolarjev ameriške veljave.

Strokovne unije v St. Louisu za oseboodite Mooneyja in Billingsa. — Centralni odbor delavskih strokovnih unij v St. Louisu je sprejel na svoji seji resolucijo za oseboodite Mooneyja in Billingsa.

Znižanje plače delavkam žensk oblačil. — "Komisija za blaginjo v industriji" (Industrial Welfare Commission) v San Franciscu, Cal., je potrdila zahtevo za znižanje plače delavkam, vpisanim v delavnicah ženskih oblačil, za en dolar na teden. Znižanje plače za en dolar na teden stopi v veljavo s 12. julijem t. l. 48-urno delo na teden mora biti v vseh delavnicah; ako pa delavke ne delajo 48 ur na teden, morajo delodajalec plačati delavkam po 34 centov na uro. Vajenke dobivajo prvih 13 tednov po \$10 na teden; nadaljnjih 13 tednov po \$12 in po tem naprej po 15 dolarjev; število vajenke ne sme v nobenem slučaju presegati tretjino drugih delavk. Vselele odredbe bodo neunijske delavke najbolj prisadete. V delavnicah, kjer so vpisane samo unijake delavke, dobijo za delo enake vrste od 16 do 40 dolarjev na teden, in sicer po zmnožitvi in vrsti dela. — Za znižanje plače se je najbolj potegovala ga. Katarina Edison, članica Komisije za industrijsko blaginjo; sama pa dobiva po 300 dolarjev na teden plače od države, poleg dnevnice in drugih stroškov, katere ima v zvezi s svojimi posli.

"CIVILIZACIJA" V ARKAN-SASU.

Texarkana, Ark. — Podivjana drhal je vzela iz ječe Hullen Owens, črna, privezala na vrvi in ga vlačila po mestnih ulicah. V središču mesta na nekem vogalu so napravili grmado, privezali na kol svojo krtev in ga sežgali na živno. Owens je policija aretirala na obdolžitve, da je ustrelil R. C. Choata.

Britska cenzura v Carigradu.

Carigrad, 20. maja. — Britski cenzor v Carigradu je prepovedal turskim žasnikom priobiti podrobnosti Florene Billingovega poročila, tikajočega se preganjanja kristjanov v Kharputu po Turkih. Billing je zastopnik ameriške organizacije Near East Relief v Carigradu se priključuje radi pristanskega postopanja britskega cenzorja, ki hujska Turke proti turskim nacionalistom, na drugi strani pa prepoveduje priobčevati članke v prid Američanom; tako je prepovedal priobčevati članke v prid Američanom, v katerem so uredniki turskih žasnikov hvalili Američane, ne vseh njihovih šloveskoljubne delovanja v Mali Aziji; prepovedali so tudi pridobiti članke, katerim so uredniki priporočali, da naj Turčija da prednost ameriškim kapitalu, ker se Američani ne vlikajo v turske politične zadeve.

PREMOGOVNIŠKI LASTNIKI SE HOČEJO POLASTITI DELAVSKEGA DENARJA.

Charlestown, W. Va. — Lakomnost premogovniških lastnikov po denarju jih je sedaj privedla tako daleč, da se hočejo polastiti denarja rudarske organizacije. Premogovniška družba Willis Branch Coal Co. je namreč vložila na tukajšnjem svemem sodišču tožbo proti rudarski organizaciji U. M. W. of A. za odkodno enega milijona dolarjev, češ da je imela ta družba toliko škode, ker so bili njeni rudniki asprti v času stavke leta 1919.

PREISKAVA PROTI SEMENOVU USTAVLJENA.

New York, N. Y. — Prizivni odelok višjega sodišča je odredil, da je preiskava proti Gregorju Semenovu, "atamanu sibirskih kozakov", ustavljena in da je Semenov prost. Izjava sodišča se glasi, da tvrdka Youravets Home and Foreign Trade Co. v New Yorku ni predložila zadostnih dokazov, da je Semenov oropal njeno skladišče v Sibiriji.

250.000 kamencev pomiloščenih v enem letu v Nemčiji.

Berlin, 21. maja. — Nemčija je s osirom na pomiloščenje kamencev, ki so bili kamnovani na sodiščih valed manjših prestopkov, kot radi slabega obnašanja, gotovo nadkrilila vse druge države. V Nemčiji je bilo sadnje leto pomiloščenih takih kamencev nad 250 tisoč, kot je razvidno iz uradnih podatkov. Od časa ustanovitve republike se je kasensko postopanje napram manjšim prestopkom selo omililo. In sad tega reformiranja sodišč se je tudi kmalo pokazal. Kajti od vseh 250.000, ki so bili pomiloščeni popolnoma ali pa samo pogojno, je bilo ponovno aretiranih komaj 4000.

Kritiki so se oprijeli indijske taktike.

Washington, D. C. (Federated Press). — Tukajšnje društvo za neodvisnost otokov Haitija in San Dominga je prejelo vest, da se je na Haitiju pojavila organizirana "civilna nepokorščina" kakršne se poslužujejo revolucionarji v Indiji proti Angležem. Nova akcija je naperjena proti Louisu Borneu, ki je bil po mnenju domačinov nepostavno isvoljen, toda ameriška vlada ga je potrdila.

Is Sofije poročajo, da ni nemirov.

Paris, 21. maja. — Bulgarska legacija je zatrdila, da je poročilo o komunistični revoluciji na Bulgarškem in begu kralja Borisa v Varso neresnično. Dunaj, 21. maja. — Tudi tukajšnja delegacija senika vesti o revoluciji. Vendar se vesti jako križajo. Zednja vest iz Beograda sproti zatrdjuje, da je kralj pobegnil iz Sofije v Varso in je predsednik Stambulinski, ki sastopa agrarce, proklamiral republiko.

Verka vojna na Irskem.

Belfast, 21. maja. — Strelec so udrl v neko delavnico na Little Patrick cesti in ustrelili štiri delavce, ki so bili protestantovskega veroizpovedanja: eden delavec je bil na mestu mrtve, trije so pa teko ranjeni.

Meyer London za oprostitve političnih jetnikov.

(Nadaljevanje s prve strani.)

rešim, kibi bili vršeni v ogenj valed tega, ker so se uprli moliti elate podobne. Pomisliti sem jih tako rad, da jih še nisem vprašal, kaj so naredili, proti komu so se pregrešili, ampak samo ali so bili kaznovani na podlagi tega zakona.

Medtem ko je Meyer London šel to pisme in jih opomnil, da je prvi demokratični predsednik Zdr. držav podpisal splošno amnestijo za jetnike, ki so bili kaznovani po prvem protipuntsem zakonu v tej državi, kar je v velik kontrast zadržanja demokratskega predsednika, so žene in otroci sedanjih političnih jetnikov napravili molčeč apel na organizirane kapitaliste, na delegate konvencije ameriške trgovske zbornice. Stali so pred pred dvorano, v kateri se je vršila konvencija in držali v rokah zastave in bandera; mimo so pa morali hoditi bankirji, veletrgovci, tovarnarji, zastopniki zavaroval-

nih družb, železnice in parobrodni družb. V teku so bile priprave, da fotograf slika celo konvencijo. "Križarji" so sklenili, da tudi oni hočejo biti na tej sliki. Zastopniki ameriške trgovske zbornice so ogledovali nekaj časa "križarje", nekaj časa njih bandera in zastave — končno so pa popihali proč in fotograf je samal čakal. Ni bilo mogoče pregovoriti zastopnike velekapitala, da bi se pustili slikati na takem prostoru, da bi bila na sliki tudi bandera in zastave "križarjev". Velekapital je gotovo proti pomiloščenju političnih jetnikov, ki so oznanjali mir, ko je velekapital med vojno imel najbogatejšo letev.

V zbornici je pa Meyer London govoril za pomiloščenje političnih jetnikov in primerjal kazen teh jetnikov z njih delovanjem v delavskem gibanju. Med govorom so kongresniki Michener iz Michigan, Miller iz Washingtona in Andrews iz Nebraske vedno delali neumestne medklice in vlačili na dan Troekija in Lenina ter nemškega parklja.

"Valed zavrnitve otrok ispred vrat Bele hiše," je London rekel, "je dobil neke vrste sumnja, da je predsednik Harding dobil tako navodilo od klike v Wall Streetu, od agitatorjev za "odprto delavnico" in nasprotnikov vsake napredne misli, da se ni pokazal mladim žrtvam ameriške krivice. Doda je še, da je doktrina "Drži jezik za zobmi v času vojne" edino le v navadi v monarhističnih državah.

PODJETNIŠKI NAČRT ZA REFORMIRANJE UNIJ.

(Nadaljevanje s prve strani.)

In dohodkih in na ta način jim nebo mogoče porabiti unijekega denarja v "nelegalne svrhe". S tem pojasnimo je napravil utis, da samo delavske organizacije porabijo denar v tajne svrhe, dočim kapitalistične organizacije podajo javnosti natančne račune o vseh svojih stroških in v kak namen so porabili sleherni cent.

Ko je McAuliff končal s svojim govorom, so mu seveda vsi zastopniki na konvenciji navdušeno plaskali, češ, ta nas je pa rešil pred nevarnostjo delavskih strokovnih unij!

Za njim je govoril Frederik Delano, predsednik železniške družbe Wabash in iz njegovega govora odseva ista delavstvu nasprotna taktika. Govoril je o železniškem vprašanju in je rekel: "Priznava je ali vsaj priznava bi moralo biti, da kadar se raspravlja o upravljanju transportacije, ni niti misliti, da bi ista vsaj za trenotek prenehala. Kongresna zbornica je v tem oziru storila že prvi korak, ko je prisilila obe stranki imenovati svoje zastopnike v odbor, v katerem je zastopana tudi javnost, katerega naloga je poravnati spore; toda storila pa še ni končnega koraka, namreč da bi sprejela dolobčo, da noben, ki sprejme službo, iste ne sme zapustiti, predno ni v določenem času naznanil na merodajno mesto; dalje, da ne sme nihče na kakoršenkoli način delovati, da bi železnice ustavile obrat samo za trenutek. Dokler delavske unije ne spremene svojega stališča, toliko časa je nekaj takega kot "odprta delavnica" prazna sanja. Ali naj bo samo unijake delavnice ali pa samo neunijske; ako je samo unijake, tedaj se ne smejo vpislati neunijski delavci."

"Obris zgodovine" v kinogledališčih.

D. W. Griffith, ki je splošno smat kot najboljši prirejec raznih del za kino gledališče, je sedaj v Londonu, kjer se pogaja s avtorjem dosedaj najboljšega dela "Obris zgodovine" (Outline of History), da priredi to delo za kinematografe ali da ga filмира.

Ako se doseže sporazum, tedaj se bo kasle v kinematografih dosedaj največje in tudi najboljše delo, kar ga je sploh bilo na polju kinematografske umetnosti. Podrobnosti o prireditvi tega dela niso znane javnosti, ker vsa poganjanja se vršijo tajno. Toliko je gotovo, ako bodo poganjanja uspeša, da bo ta slika največja in tudi najlepša, kar jih je bilo dosedaj videti v kinematografih.

H. G. Wells, avtor dela "Obris zgodovine", bo najbrž hotel imeti v pogodbi klavzulo, da bo imel on sadnje besedo pri filmanju svojega dela. Wells je eden izmed onih redkih pisateljev, ki je dosedaj še vedno odredel filmanje svojih del, drugi je pa Bernard

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila 1904.

Podporna Jednota

Inkorp. 17. junija 1907 v delavi Illinois.

GLAVNI STAN: 2687-89 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODESEK:

Predsednik Vincent Calahar, podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 62, Johnston, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka Blas Novak, gl. blaginjski John Vegrich, urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODESEK:

John Underwood, predsednik, 408 W. May St., Springfield, Ill., Martin Zelensnik, Box 276, Barborton, Ohio, Fred A. Vider, Box 673, Ely, Minn., John Terrell, Box 161, Lawrence, Pa., John Gorick, 414 W. May St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODESEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2687-89 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHOĐNO OKROŽJE: Jacob Ambrosch, Box 266, Moon Run, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Suler, Box 104, Green Knos, za Jugoslavijo, Max Marc, Box 166, Buhl, Minn., za severozapad, Mike Engel, 2423 S. Winchester St., Murray, Utah.

Nadzorni odbor:

Frank Zalta, predsednik, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., Frank Somrak, 2600 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 2608 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

Zdravstveni odbor:

Predsednik: Frank Alot, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

Joško Oym, 2639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Joe Skuk, 1101 E. 63rd St., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kora, 6202 St. Clair Ave., Cleveland, O.

POZOR! — Korrespondence s gl. odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA FISHA, ki se nanalajo na pošto gl. predsednika so uslovni Predsedništvo S. N. F. J., 2687-89 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniške tajništvo S. N. F. J., 2687-89 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DEJAVNE POSILJATVE IN STVARI, ki se stičejo s gl. izvrševalnega odbora in jednate večje so naslove: Tajništvo S. N. F. J., 2687-89 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI S BLAGAJNISKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blaginjsko S. N. F. J., 2687-89 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse prišleke glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zaltu, predsedniku nadzornega odbora, glavar naslov je sporej.

Vsi priizvi na gl. porotni odelok se naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 416 W. May St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, sklanjanja, oglaš, naročila in spleh vse kar je v zvezi s glasilom jednato, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2687-89 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Shaw. In najbrže bi tudi sedaj odredel, ako bi prišel k njemu kdo drugi in ne D. W. Griffith. Charles Chaplin je na svojem povratku iz Londona izjavil, da Wells smatra kinematografe še za nesadostno razvite, da bi kazali v slikah to, kar človek lahko izrazi s peresom, toda on upa, da se bo to v teku časa ispopolnilo.

Gotovo je, ako bi se komu posredilo filmiti to največje in tudi najboljše delo, se bo Griffithu, prikazati na platnu to, kar je Wells izrazil v svoji knjigi. Gotovo je tudi, da Griffithu ne bo primanjkovalo finančnih sredstev. Kajti v času, odkar je on v aktivni v tej stroki, si je napravil že precej lepo premoženje in poleg tega ima še finančne avasa, s osebami, ki posedujejo veliko večino ameriškega bogastva. In upa, da bodo ti njegovi zavasniki radi podpisali bančni ček za katerokoli vsoto, da bo lažje isvedel svoj načrt, glede filmanega dela "Obris zgodovine".

To delo obsega dve debeli knjigi in ako bo Griffith vsaj glavne stvari hotel filmiti — in verjetno je, da bi Wells dopustil, da bi se filmirali samo izrpkri — tedaj bo slika dolga več stotisoč ševljev in razdeljena bo najmanj v osem ali deset poglavij.

DELO DOBI

več moč za delati drva. Plaša \$1.25 od sešnja (klafre) za Kamakal wood. Pridite ali pa pišite na naslov John Fende, P. O. Ralph, Mich. (Adv.)

VELIKI ZIDNI ZEMLJE-VID JUGOSLAVIJE

Ravnokar sem prejel iz starega kraja s končnimi mejami krasno izdelane v 11 barvah mape, brez katerih bi ne smela biti ona slovenska hiša.

Cena je EN DOLAR.

Potrđite se hitro deklar zaloge ne poide.

JOHN SENICA,

216 Chemical Bldg., Chicago, Ill.

CUNARD-ANCHOR

ANCHOR LINE

Najhitrejši svetovni redni parniki. Najboljše vrednotenje. Najboljše uslugotvorenje. Najboljše opremljenost s posadko. Vrednotenje v Jugoslaviji, na.

Obrski spremljevalci s posadko vodenje v Jugoslaviji, na.

MAURETANIA Junija 6 (Frška Charbourg)

V Jugoslaviji sprejeto in sprejeto Sankti in Cunard parnika iz San Franciska, iz leta starega potnikov, pri prihodu, potniki letijo se v vsaki od njih, potniki, potniki vliki iz Charbourg države v Jugoslavijo kar bo vodo vsakega fasa iz New Yorka do dana 6 dni. Vsi potniki sprejeto potniki s cenijo v 2, 4 do 6 odhod splošno. Potniki potniki se bo potniki na leten.

Cena v tretjem razredu je do Ljubljane \$110, Dorch 26.

NARAVNOST V DUBROVNIK ALI TRST

ITALIA Junija 10

Vrednotenje stane 200, Dorch 26.

Solenace do Ljubljane \$1.68.

Za kuhanje piva doma imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebšline. Poskuste in se prepričate, da je doma pri nas, kuhani vedno le najbolj in najcenejši. Dobiti je tudi sibirski sadov, steklene in raznih loncev, itd. Mi vam dostavimo naročilo po pošti, točno v vse kraje. Grozotam, sladilnarjem in v prodajalne šolepine dame primeren popust pri vseh naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Najboljša prilika za odhod v DOMOVINO s velikim parnikom **PRESIDENT WILSON DNE 30. MAJA** Cena do Trsta ali Dubrovnika je \$102.50. Pišite nam, da vam e-akrbimo prostor.

Donar pošiljam v domovino po pošti ali brzojavno v dinarjih — Dolarjih

Pišite po naš cenik.

Opravljamo vse bančne posle.

Prejemam donarne vloge in plačujem po 4% obresti.

EMIL KISS, BANKIR
NEW YORK CITY
133 Second Ave.

Veliko potnikov.

V STARI KRAJ ODHAJA velike rojake. Ako sta tudi Vi namenjeni tja, tedaj najboljšo storilo, ako potujete obzirom na udoben, ki je smatn zaradi točne potputbe in priporočena od onih, ki so se potovali.

IZ STAREGA KRAJA bo prišlo po 1. juliju sproti valed storilo novih pristojnosti. Ako šelite tudi Vi dobiti tako cenbo cen, tedaj nam pišite po na-daljšni tozadovna poiznanje.

PRI POSILJANJU DENARJA so prod vsam valne tri stvari in ocar: hitrost, cena in varnost. Naše banke vam nudi vse tri. Poslalite se je torej valed, kadar pošiljate denar.

Za vse nadaljna poiznanja se obrnite na

SLOVENSKO BANKO
ZAKRAJSEK & ČEŠARK
70 — 9th Ave.,
NEW YORK CITY.

OTOK ZAKLADOV.

Čudoviti dogodivljaji malega Jacka na svem in na morju.

Angleško spisal R. L. Stevenson. Poslovenil J. M.

(Dalje.)

Odsel sem v klet; sodov ni bilo več, steklenice pa so večinoma izginile in proč pometali. Odkar se je prišel upor, ni mogel biti nihče niti za trenutek trezen.

Pri nadaljnjem iskanju sem našel steklenico, v kateri je bilo še nekoliko brandyja za Handsa, za sebe pa sem si polskal pečena, posušena sadja, množico rozin in kos sira. 8 tani stvarmi sem se vrnil na krov, jih položil poleg krmila na tla, stopil k posodi za vodo, se dobro napil, in potem sem šel dal Handsu brandy. Lepo merico ga je izpil, predno je odstavil steklenico.

"Strela!" je rekel, "strašno sem ga bil potreben".

Jaz sem se vsedel v svojem kotiku na tla in začel jesti.

"Ste zelo ranjeni?" sem ga vprašal.

On pa je zakrullil, ale rekel bi pravzaprav, zalajal:

"Ako bi bil ta zdravnik tukaj, bi bil po nekoliko obiskih zopet dober. Vendar nimam sreče, kakor vidiš, tako je z menoj."

"Kar se tega telebana tiče, je mrtev kot miš, da," je pristavil in pokazal na moža z rdečo čepico.

"No," sem dejal, "prišel sem na krov, da vzamem ladjo v svojo posest, gospod Hands, in vi me morate smatrati za svojega kapitana, dokler ne izveste kaj drugega."

Pogledal me je z zelo kislim obrazom, vendar ni rekel ničesar. Nekoliko barve se je zopet vrnilo v njegov obraz, čeravno je bil zelo ubog in slab in se je gugal semintja z ladjo vred.

"Mimogrede omenjeno", sem nadaljeval, "ne morem videti te zastave, gospod Hands, in z vašim dovoljenjem jo snamem. Bolje nič, kakor ta."

In zopet sem se izognil veliki-mu drogu glavnega jadra, planil

k vrvi, na kateri je bila pritrjena zastava in smel njihovo preklica, ne črno zastavo ter jo vrgel v morje.

"Živijo kralji!" sem zaklical in mahal s svojo čepico. "Sedaj je konec Silverjevega kapitanstva!" Pozorno in laskavo me je opazoval in njegova brada mu je še vedno slonela na prsih.

"Mislim," je začel, "mislim, kapitan Jacke, da boste sedaj zopet hoteli na kopno. Kaj, če bi se o tem pogovarjala?"

"O da," sem dejal, "prav rad, gospod Hands. Govorite!" In stopil sem v kot k svoji jedi.

"Ta človek," je začel in slabotno pokimal proti mrtvemu truplu. "O'Brien je bilo njegovo ime, zagrizen Irec; ta človek, in jaz sva razvila jadra in se namerila odpeljati domov. No, on je sedaj mrtev, on je tako mrtev kakor miš in kdo bo sedaj vodil ladjo, ne vem. Povem ti pa, da je ti ne boš vodil, kolikor te poznam. No, glej, daj mi piti in jesti in kak star trak ali čunjo, da zavežem svojo rano in povedal ti bom, kako voditi ladjo, in tako bo, mislim, vse poravnano."

"In jaz vam povem," sem ga zavpil, "da nočem nazaj na sidrišče kapitana Kidda. Nameravam se peljati v severni zaliv in tamkaj lepo mirno zavoziti na pesek." "Seveda," je zavpil. "Jaz nisem tako peklensko velik norec navsezadnje. Vse vidim, meniš da ne? Poskusil sem svojo srečo, da pa sem izgubil, in ti me imaš v rokah. Severni zaliv? No, jaz nočem izbirati, jaz ne! Pomagal bi ti pa voditi je notri do vislie, strela!"

Zdelo se mi je, da tiči v teh besedah nekaj misla. Na mestu sva se pogodila. V treh minutah je plula Hispaniola lepo, mirno z vetrov, ob obrežju Otoka Zakladov, in upala sva, da zavijemo še pred poldnevom okoli severnega predgorja in zavozimo v Severni zaliv, predno nastopi pritok; potem bi lahko zavozili marno na pesek in čakal, dokler nam ne bi odtekajoče morje dovolilo stopiti na suho.

Nato sem privezal drog krmila in odšel dol k svojemu kovčegu, iz

katerega sem vzel mehko, belo svilnato ruto, ki je bila last moje matere. Z njeno in z mojo pomočjo si je Hands zavezal veliko krvavečo rano, ki jo je dobil v stegno, in potem ko je nekaj malega povžil in izpil eden ali dva požirka brandyja, se je vsedel po kolonci, govoril glasneje in razločneje in je bil v vsakem okiru drug človek.

Veter nam je čudovito pomagal. Leteli smo z njim kakor ptica, obrežje otoka je svigalo mimo nas in razgled se je menjal vsako minuto. Kmalu smo pustili gorovje za seboj in vozili ob nizki, peščeni pokrajini, poredkoma poraščeni s pritlikavimi smrekami; in kmalu smo pustili tudi to za seboj in zavili okoli skalnate gore, s katero se končuje otok na severni strani.

Bil sem zelo ponosen na svoje novo poveljstvo in zelo zadovoljen z jasnim, solničnim vremenom in razgledom na obrežje. Sedaj sem imel obilo vode in dobrih stvari za jesti, in moja vest, ki me je poprej zaradi bega zelo pekla, se je vsled te velike osvojitve nekoliko pomirila. Mislim, da ne bi želel ničesar drugega, če bi ne bil iz teh krmarjevih oči, ki so mi za smehljivo sledile po krovu in čudnega rezanja, ki se je vedno prikazovalo na njegovem obrazu. Bilo je pačenje polno bolesti in slabosti — smehljanje starega, suhega moža. Razum tega pa je bilo v njem neko zasmehovanje, senca izdajstva na njegovem obrazu, ko me je prekanjeno in neprestano opazoval pri mojem delu.

XXVI. POGLAVJE.

Israel Hands.

Veter, ki nama je pomagal, kakor sva želela, se je spremenil sedaj v zapadni veter. Radi tega sva toliko lažje vozila od severovzhodnega konca otoka proti vhodu v severni zaliv. Ker pa nisva imela sidra in se nisva upala zavoziti ladje na pesek, dokler ni pritok narastel, nam je preostajalo mnogo časa. Krmar mi je povedal, kako obrniti ladjo in po mnogih poskusih se mi je to posrečilo; nato sva pa oba molče sedla k drugemu obedu.

II.

Soba, odkoder je pogledal Pjotr Stepanovič, je bila velika ovalna čakalnica; pred njim je tu sedel Aleksej Jegorič, toda on ga je odlovil. Nikolaj Vaevoledovič je zapri vrata dvorane za seboj ter obstal v pričakovanju Pjotra Stepanoviča ga je naglo in vprašajoče pogledal.

"Naj!"

"Se pravi, ako že veste", je hitel Pjotr Stepanovič, vrtače mu s pogledi v duho, "potem se razume, da ne zadene nikogar izmed naju niti najmanjša krivda, zlasti pa vas ne, zakaj takšen slučaj... takšno naključje... z eno besedo; prvo se vas stvar ne more dotakniti, in to sem vam hitel povedati."

"Zgorela? Zaklana?"

"Zaklana sta, zgorela pa ne; prav to je slabo, ali jaz sem nedolžen, častna beseda, če me še tko sumničite — in sumničite me nemara, a? Da povem vso resnico: vidite, misel mi je res rojila po glavi — saj ste mi jo sami vcepili, ne resno, marveč le, da ste me dražili; resno mi vendar ne bi rekli tega! — toda nisem se mogel odločiti in se ne bi bil odločil za nič na svetu, še za sto rubljev ne — zakaj haska ni obetalo nobenega, se pravi, meni še ne... Strašno je hitel in govoril, kakor bi razglo vrtel. "In zdaj glejte združeno slučajev: iz svojega — slikite, iz svojega, vaših denarjev ni bilo niti rublja vmes, to pravzaprav sami veste — sem dal Lebjadkinu, budalu pijanemu, dvestotideset rubljev; še predinočnim sem mu jih dal, slikite, predinočnim, ne več raj po predavanju, zapomnite si to: zelo važno je, ker tedaj še nisem z gotovostjo vedel, ali pojde Lizaveta Nikolajevna k vam ali ne; in dal sem denar iz svojega, zgolj zato, ker ste vi predvčerajšnjim tako imenitno mislili ter vsem odkrili svojo skrivnost. Nu, v to se ne mešam... vaša stvar je... ste pač vitez... samo priznati moram, začudil sem se, kakor bi me s polenom po glavi. Toda ker sem tragediji do grla sit — verjemite, da govorim resno — in je končno vse skupaj mojim načrtom v kvar, sem si dal besedo, da napravim Lebjadkinova za vsako ceno in brez vaše villnosti v Petrograd, tem bolj, ker je sam vedno sediti tja. Samo v nečem sem ga polomil: dal sem denar v vašem imenu; ali je napaka ali ne? In zdaj čujte, poslušajte, kako se je vse obrnilo..."

V vročeli govorjenja je pristopil tesno k Stavroginu ter ga začel grabiti za ovratnik pri suknji — bogme, če ne nalašč! Stavrogin je s krepkim zamahom odbil roko.

"Nu, kaj vam je... dajte, dajte... še roko mi slomite... Glavna reč je to, kako se je vse obrnilo," je zaregal iznova, ne da bi se kolikšak začudil udarcu. "Zvečer dam denar z naročilom, naj se spravi tja s sestro, kakor hitro se jutro zaavita; vso reč izročim kanali Liputinu, da ju osebno spremi in odpošlje. Toda kanali Liputini je moral napraviti s občinstvom burke — ste kaj slišali? Na predavanju? Tak čujte, poslušajte: oba pletja in kučeta stih — polovica jih je Liputinovih; ta ga obleče v frak, meni pa zatrjuje, da ga je jutraj odpravil, ko ga skriva lo-pov, tam nekje v zadnji kamri, da bi ga pihnil na oder."

(Dalje prihodnjic.)

"Kapitan", je spregovoril Hands z istim neprijetnim smehljanjem, "tukaj leži moj stari tovariš O'Brien; prosim, vrzite ga v morje. Jaz nisem nič kaj poseben natančen v takih zadevah in ne morem zato, če sem mu pojasnil svoje stališče; vendar po mojem mnenju ni sedaj v olepšavi ladje, ali ne?"

"Nisem dovolj močan in tudi ne ljubim takih opravil; radi mene naj leži tamkaj", sem dejal.

(Dalje prihodnjic.)

Priseljevanje v Ameriko.

VII.

Inozemski mornarji kot priseljenci.

New York. — (Jugoslovanski oddelak F. L. I. S.) Z ozirom na posebni značaj mornarskega poklica so čutili potrebo vse pomorske države po posebnih zakonih regulirati to obrt. Združene države kot ena izmed največjih pomorskih sil na svetu ni izjema k temu pravilu. V enem pogledu pa zavzemajo Združene države posebno stališče, namreč s tem, da so vzakoniše posebno postavo v korist najetim mornarjem, takozvani Seamen's Act od 4. marca, 1915, poznan tudi pod imenom "La Follette Act".

Ta zakon določa med drugim, da inozemski mornarji smejo zapustiti svojo ladjo v ameriških lukah, ne da bi bili podvrženi zaporu radi dezertacije. Edina kazenska, ki je predpisana za dezertacijo, je izguba plače in osebne lastnine, ki so jo pustili na brodu. V drugih pomorskih državah so dezertarji še vedno podvrženi aretaciji. Ta okolnost ima svoj poseben vpliv na priseljevanje v Združene države.

Ameriški priseljeniki zakoni in regulacije predpisujejo, da oni inozemski mornarji, ki želijo stopiti na ameriška tla z namenom, da se tukaj nastanijo, morajo to storiti pod istimi pogoji, kakor vsi drugi priseljenci. Z drugimi besedami, podvrženi so inspekciji s strani priseljenških oblasti, ki postopajo z njimi ravno tako, kakor da so prišli v Ameriko kot potniki — bodisi v pogledu splošne sposobnosti, ali pismenosti, tri-percentne kvote, "head tax", itd.

Ako inozemski mornar, prišel v ameriški pristanišče, konča svojo službo na brodu in se hoče izkrcati v namenu, da tukaj ostane, on preneha biti mornar v obeh zakona in postane potnik-priseljenec.

Vsem inozemskim mornarjem, ki prihajajo v ameriška pristanišča, dajejo ameriške oblasti posebno izkaznico, zvano "Seamen's Identification Card — Alien." Izvzeti so oni mornarji, ki so po sodbi zdravnikov priseljenške oblasti tako bolni, da potrebujejo bolniško oskrbo. Te-le pošiljajo v bolnišnico, in ne izdaje se njim mornarska izkaznica. Ta izkaznica služi ne le kot spričevalo o službi, marveč vsebuje tudi dovoljenje, da se sme mornar izkrcavati tekem usidranja njegove ladje v ameriškem pristanišču.

Čim je mornar ostavil svojo službo na brodu in išče dela na kopnem, zakon zahteva, da se mora takoj prijaviti najbližji priseljenški postaji, izročiti svojo mornarsko izkaznico in podvreči se inspekciji kot priseljenec. Ako tega ne stori, je podvržen aretaciji tekem naslednjih treh let; iz razloga, da je prišel v Združene države v prekršitev priseljenških zakonov.

Ceni se, da je pred vojno dezertiralo okoli 25.000 mornarjev vsako leto v ameriških pristaniških. Celo l. 1921 je njihovo število znašalo približno 21.000. Mnogi izmed njih se gotovo zopet vkrcavajo kot mornarji na tujih ladjah, ali jako veliko je število

onih, ki ostanejo v Združenih državah in se tukaj nastanijo. Le malo izmed njih se sploh kadaj prijavlja priseljenškim oblastim. Po treh letih bivanja v Združenih državah niso več podvrženi aretaciji radi protizakonitega prihoda v Ameriko. Ali tudi po prejšnjem priseljenški oblasti brezmožno, da bi aretirale tako veliko število ljudi.

Mornarji dezertarji kakor druge osebe, ki so prišle v Združene države brez dovoljenja priseljenških oblasti, pridejo pač v škrpice, ko zaprosijo za ameriško državljanstvo. Tedaj mora prosilec predložiti spričevalo o svojem prihodu (certificate of arrival), ki ga izdajejo priseljenške oblasti valed prošnje za državljanstvo. Kdor ne more predložiti tega spričevala, se mora prijaviti priseljenškim oblastim za inspekcijo, predno ga more dobiti.

Zanimiva je razlika, ki jo zakon napravi glede mornarjev in običajnih priseljenecov, ki so se vtihotapili v Združene države brez dovoljenja priseljenških oblasti. Inozemski mornarji, kakor rečeno, ne morejo biti deportirani radi tega vzroka po treh letih, ali ostali priseljenci so podvrženi aretaciji in deportaciji tekem naslednjih petih let.

Ako je mornar ostavil svojo ladjo, sme ostati nekoliko časa v pristanišču, da si poišče službo v drugi inozemski ladji. Zakon ne določa nikakega roka. Čim pa tak mornar išče dela na kopnem, tudi ako le začasno, se mora prijaviti priseljenški oblasti. Inozemski mornarji, ki se hočejo vkrcati na ameriške ladje, morajo biti pripuščeni v zemljo v zmislu priseljenških zakonov. Mornarji ne potrebujejo potnega lista, ali ameriški konzul v sadnjem inostranskem pristanišču mora vizitirati seznam moštva (listino vojske, crew list) vsake ladje, ki je namenjena v Združene države. Čim ladja dospe v ameriško luko, priseljenške oblasti pregledajo listino vojske, in preštejejo moštvo. Ako ne najde-

jo na brodu nikakih "stowaways", ali "workaways" in ni resne bolezni med mornarji, izdajejo v roke kapitana dotično število mornarskih izkaznic za vse mornarje, ki so izjavili, da hočejo nadaljevati v svojem pokliu. Vsak mornar se mora razum tega izkazati glede svojega državljanstva, predno dobi izkaznico.

Dostikrat se najdejo med moštvo takozvani "workaways". To so osebe, ki so se najele le za eno pot in opravljajo neka dela na brodu v pokritje potnih stroškov. Priseljenške oblasti jih smatrajo kot običajne potnike. Vsaka ladja ima poseben seznam o "workaways", ki so na brodu. "Stowaways" pa so osebe, ki so se poskrile v ladjo pred odhodom v vrhu, da se prevozijo zastonj ali radi drugih razlogov. Ako jih ulovijo sredi vožnje, se z njimi jako strogo postopa; kapetan in moštvo, posebno pa ladijski častniki imajo navadno le za ničevanje za te vrste tihotapev. Kar se tiče priseljenškega postopanja, vsi "stowaways" so odvdeni na priseljenško postajo, pridržani za posebno preiskavo in skoraj vedno deportirani.

SEVEROVA ZDRAVILA VZORZUJEJO ZDRAVJE V DRUŽINAH

Luka Mrtve lade
može preprečiti in dati lasem
isto mehkoč blagost in lepoto
katero si vsakdo želi ako
nadenite

**SEVERA'S
HAIR POMADE**

Izvrstna priprava za nego las,
idealna, zdravilna, in čista.

CENA 25c
Vpnačite v lekarnah.

W. F. SEVERA CO
CEDAR RAPIDS, IOWA

ROJAK PAJK JE

V trgovini nad 16 let, na tisoče dolarjev razpošlje blaga po celi Ameriki pa se ni nikdar alhalo da ni vask doblj pošteno blago. Kdor od nas enkrat kupi, se kupi. Pošilja brezplačne cenike po celi Ameriki za ure, zlatnina, srebrnina, diamante, prestane, dalje prave glasne Columbia gramofone, slovenske in v vseh drugih jezikih gramofonske plošče, zastave, regalije, kape i. t. d.

On je edini pravi zastopnik v Conemaugh, Pa., za Columbia gramofone in plošče.

En sam poskus in prepričali se bode.

IVAN PAJK, 24 Main St., Conemaugh, Pa.

"11" cigarete

10¢

Dobre!
Kupi te Cigarete in Prihrani Denar

ŠTEDENJE KOT IZDATEK.

KATERO POT GRE VAŠ DENAR?

PRORAČUN VAŠIH PREJEMKOV IN IZDATKOV VAM BO POVEDAL TO V NAPREJ.

Prihraniti denar ni tako težavno, ako se ve na kateri način. Izkušnja je dokazala, da postane štedenje čisto lahko in umavno, ako se prava načrta za izdajo svojih dohodkov, brez osira na to kako mali so, ali kako občutni se odbitki na letih.

Ako smo torej dosegli stališče, pri katerem smatramo naše prihranke kot redno postavko naših izdatkov, s tem da položimo za prihranke določeni znesek na stran tako sigurno in skrbno kakor ga bi dolgovali mornarju namesto znanemu sobi — potem je vprašanje rešeno.

Dajte nam prilike razložiti vam način, ki bi bil najboljši primeren vašim potrebam.

GLAVNO ZASTOPSTVO
JADRANSKE BANKE

FRANK SAKSER STATE BANK
82 Cortlandt Street New York, N. Y.